

Ik geloof ze niet meer

Wednesday 07 March 2012

Ik geloof ze niet meer...

Onlangs bespraken wij op de leeskring het (al niet meer nieuwe) boekje van Joris Luyendijk Het zijn net mensen. Zo kwam het tot een avondje praten over journalistiek. Luyendijk is de geschiedenis ingegaan als een soort 'klokkenluider'. Immers - als je de mensen in de keuken laat kijken, dan nemen de collega's je dat meestal niet in dank af. Nu wisten we natuurlijk allemaal al wel dat je kritisch met de media om dient te gaan. Een leraar bij het voorgezet onderwijs leerde mij heel lang geleden al dat ik niet zélf kijk, maar dat de cameraman dat voor mij doet. Hij kan mij de meest romantische beelden laten zien, terwijl er een paar meter verderop buiten beeld iets afgrijselijks gebeurt. En wat is nieuws? Ik bezocht eens...

...een Pinkstersamenkomst in het Friese Veenklooster. Daar waren duizenden mensen bijeen. 's Avonds bracht het NOS-journaal enkele tientallen demonstranten in beeld, die met spandoeken door Den Haag liepen. Zij hadden ook zo hun boodschap, maar deed het nieuws recht aan wat er die dag verder nog aan boodschap gebracht was? "Nieuws is wat uitzonderlijk is" zegt Luyendijk dan. Eigenlijk vreemd dat 'nieuws' dus al op voorhand vertekent en scheeftrekt. Goed nieuws is geen nieuws... Maar het kan blijkbaar allemaal nog erger. We lezen, dat de Palestijnen in het Midden Oosten gloednieuwe babykleertjes onder het puin leggen, omdat de cameramensen er aan komen en over een vrouw in oorlogsgebied die haar wanhoopsroep drie keer over moet doen omdat het 'er nog niet goed op staat'. We lezen over gemanipuleerd nieuws, over journalisten op zoek naar prachtige 'quotes' en activisten op zoek naar publiciteit, over mediaoorlog in bezet gebied, waarbij de journalist eigenlijk alleen doorgeefluik is. Hij/zij bakt niet zelf zijn halfje wit, maar doet alleen de verpakking erom. We lezen over voedseldistributie in rampgebieden waar VN-waarnemers verslagen en beelden van maken en van dezelfde mensen, die een uur later alles weer gedwongen in moeten leveren. En is al het nieuws wel zo 'fris'? Eén Vandaag bracht onlangs apetrots in het nieuws dat de Nederlandse sluizen en waterkeringen tegenwoordig computergestuurd zijn en zeer eenvoudig te saboteren door hackers. Ze realiseerden zich blijkbaar niet dat ze de terroristen op een prachtig idee brachten. Het mag een wonder heten dat we het tot nog toe droog houden! En wat dacht u van de volgende journalistieke misser: Er was iemand geweest die een HIV-besmette injectienaald gebruikt had om mensen te bedreigen. Men bracht het in geuren en kleuren op de TV. De dagen daarna gingen de tasjesdieven en masse op pad gewapend met injectienaalden. En hoeveel politiek wordt er niet bedreven met statistieken of met peilingen. Wie zal er uitmaken welke partij er winnen zal... de stemmer of Maurice de Hond? "Ik geloof ze niet meer" zei er één "Is een objectief proces van nieuwsgaring überhaupt wel mogelijk?" Nee dus! De subjectiviteit en (in het ergste geval de bijbedoeling) van de journalist blijft er altijd tussen zitten. Waarmee overigens niet gezegd wil zijn, dat alle journalisten alleen maar komen met nieuws dat de portemonnee spekt. Je hebt in alle disciplines vaklieden en lui die de markt verpesten. Er zijn prachtige voorbeelden van onthullingsjournalistiek. Klassiek voorbeeld is Emile Zola die schreef over 'de zaak Dreyfus' (1898). En waar zouden we blijven als er geen nieuwsberichten waren? Verstoken van nieuws beginnen we ons al heel snel ongemakkelijk te voelen. Laten we maar blij zijn dat mensen zich bekwamen op dit gebied. En laten we niet vergeten dat we in dat hele communicatieproces van zender en ontvanger ook zelf een verantwoordelijkheid hebben. Het is te simpel om alles voor zoete koek aan te nemen. Persoonlijk houd ik het altijd op drie zaken van overwegend belang. Allereerst moeten we in aanmerking nemen langs welke weg het nieuws tot ons komt. Elk medium heeft eigen mogelijkheden en beperkingen. Het maakt wel degelijk uit of je leest of luistert of kijkt. In de tweede plaats is vergelijken heel belangrijk. Vroeger kocht ik bij belangrijk nieuws wel eens meerdere kranten. Ik knipte en plakte en vergeleek. Het maakt wel degelijk uit of je de Telegraaf leest (de straathond onder de kranten) of het weekblad Elsevier. En in de derde plaats moeten we het eigen beoordelingsvermogen oefenen. Bij een goede kennis van zaken spelt iemand je niet zomaar iets op de mouw. Als je er wat 'omheen leest', ontwikkel je een fijne neus voor wat waarschijnlijk is of onwaarschijnlijk, waarheidsgetrouw of tendentieus.